

Το αυτόνομο έργο τέχνης ως κοινωνικό γεγονός

Έκτος του σεμιναρίου είναι να εκθέσει τα θεμελιώδη στοιχεία που συνέχουν την κοινωνική θεώρηση της Αισθητικής από τον Αντόρνο. Η παρουσίαση θα οργανωθεί σε δυο ενότητες:

1. Προσέγγιση της θέσης του Αντόρνο, ότι το έργο τέχνης έχει διπλό χαρακτήρα, είναι ταυτόχρονα αυτόνομο και *fait social*. Αυτός ο διπλός χαρακτήρας έχει απορητική μορφή, ενώ καθιστά την τέχνη αίνιγμα. Η αυτονομία της συνίσταται στις δυνατότητες των καλλιτεχνικών έργων, ανεξάρτητα από τις προθέσεις των δημιουργών τους, να ανθίστανται στην υπαγωγή τους στους κανόνες της αξιοποίησης του κεφαλαίου, αλλά και στον υποβιβασμό τους σε καταναλώσιμα κοινωνικά αγαθά. Η τέχνη οφείλει να αποτελεί «προστάτη των πραγμάτων που δεν έχουν παραμορφωθεί από την εμπορευματική ανταλλαγή, εκείνων από το κέρδος και τις ψευδείς ανάγκες της ανθρωπότητας.» Οι δυνατότητες της καλλιτεχνικής δημιουργίας να αποφύγει την ενσωμάτωσή της στη βιομηχανία του πολιτισμού ενέχουν την αρνητικότητα του έργου τέχνης σε σχέση με τις κοινωνικές συνθήκες παραγωγής και πρόσληψής του. Μόνον αυτός ο αρνητικός χαρακτήρας της τέχνης μπορεί να κατοχυρώσει την αυτονομία της, η οποία διακυβεύεται στα μορφολογικά της στοιχεία.

2. Διευκρίνιση των μορφολογικών προσδιορισμών που συνιστούν την αυτονομία του έργου τέχνης. Το καλλιτεχνικό έργο καθίσταται αυτόνομο, αν υπακούει αποκλειστικά στους κανόνες που διέπουν την εμμενή μορφολογία της σύστασής του. Αν όμως, όπως γράφει ο Αντόρνο, «η μορφή αποτελεί το ίζημα του περιεχομένου», τότε το

Έργο τέχνης είναι αυτόνομο στο βαθμό που δύναται να αναγνωρισθεί ως έκτυπο των κοινωνικών σχέσεων στις οποίες παράγεται, αλλά και προσλαμβάνεται. Σε αυτόν τον ορίζοντα θα εξεταστούν οι οριοθετήσεις του Αντόρνο απέναντι στις αντιλήψεις από τη μια πλευρά της *Γ' art roui Γ' art* και από την άλλη της στρατευμένης τέχνης. Καταληκτικά θα συζητηθεί το «Έλος του παιχνιδιού» του Μπέκετ. Για τον Αντόρνο συμπυκνώνει τον απορητικό χαρακτήρα ενός αυτόνομου έργου τέχνης, το οποίο εξαιτίας της μορφολογίας του καθιστά, μέσω της άρνησης, τη στειρωμένη από νόημα «συνάφεια ολικής τύφλωσης» του μεταπολεμικού κόσμου προσβάσιμη στην ερμηνεία.

Η παρουσίαση των αντιλήψεων του Αντόρνο θα στηριχτεί σε σχετικά αποσπάσματα από την *Αισθητική Θεωρία*, όπως και το κεφάλαιο της *Διαλεκτικής του Διαφωτισμού* για την πολιτιστική βιομηχανία.

Έννοιες κλειδιά: μορφή του έργου τέχνης, συνθήκες παραγωγής, συνείδηση-πρόσληψη της τέχνης, πολιτιστική βιομηχανία, συνάφεια ολικής τύφλωσης, αρνητικότητα, απώλεια νοήματος, νοηματοδότηση